

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

підготовки бакалавра
з галузі знань **01 Освіта / Педагогіка**
за спеціальністю **014.07 Середня освіта (Географія)**

Силабус курсу

„ГЕОМОРФОЛОГІЯ”

Обсяг	Загальна кількість: кредитів –5.0; годин – 150.0; залікових модулів – 4; змістових модулів – 3.
Семестр, рік	I, II
Дні, час, місце	За розкладом занять
Викладач(і)	Шуйський Юрій Дмитрович: доктор географічних наук, завідувач кафедри фізичної географії і природокористування
Контактний телефон	(0482) 68-78-86, 68-36-32
E-mail:	physgeo_onu @ukr.net
Робоче місце	Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Консультації	Очні консультації: середа з 14.00 до 16.00

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

E-mail: physgeo_onu @ukr.net

Телефон: (0482) 68-78-86, 68-36-32

Аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Курс геоморфологія присвячений викладенню матеріалу про генезис, розвиток, розміри і динаміку рельєфу поверхні Землі. Він базується на курсах: "Основи фізичної географії", "Загальна і історична геологія", "Топографія з основами геодезії". Геоморфологія дає уявлення про зв'язок відкладів з формами рельєфу та процесами, енергію та масштаби процесів, які протікають, розвитку природи в часі, ритміку, взаємозв'язок процесів. Формується уявлення про ієрархію форм рельєфу та процесів і час рельєфоутворення при якій фоном розвитку є ендегенні процеси, які спрямовують розвиток рельєфу, а його ускладнюють зовнішні - екзогенні процеси. Отриманні знання є базовими для "Ландшафтознавства", "Фізичної географії материків і океанів", "Загальної гідрології" та інших курсів.

Предмет вивчення дисципліни: рельєф поверхні Землі, його зародження, розвиток, розміри та динаміка.

Переквізити курсу: курс "Геоморфологія" читається після вивчення предметів "Основи фізичної географії", "Загальна і історична геологія", "Топографія з основами геодезії". Тому в цьому курсі коротко розглядається будова земної кори та зв'язок її з планетарними формами рельєфу Землі. В цьому курсі не розглядаються питання пов'язані з будовою і розвитком головних структурних елементів земної кори, тектонічні гіпотези, кінематика ендегенних процесів.

Постреквізити курсу: отриманні під час викладання курсу "Геоморфологія" знання, уміння та навички є базовими для фундаментального курсу "Фізичної географії материків

і океанів". Окрім розуміння процесів формування рельєфу землі отримуються знання про закономірності їх розміщення в просторі та вплив на фізико-географічні умови.

Мета курсу: вивчити походження рельєфу, його будову, історію розвитку, розміри, динаміку, географічне розповсюдження та взаємодію між сусідніми формами рельєфу на поверхні Землі. Для усіх цих характеристик встановити послідовність геоморфологічних процесів, що привели до формування сучасного рельєфу Землі. Головною метою є пізнання законів розвитку рельєфу та використання виявлених закономірностей в практичній діяльності суспільства.

Завдання дисципліни;

- Встановити загальні відомості про рельєф Землі, про форми і елементи форм рельєфу, про морфографію та морфометрію рельєфу, про генезис, закономірності його розвитку та вік;
- Встановити фактори рельєфоутворення, а саме: властивості гірських порід і їх роль в рельєфоутворенні, зв'язок між рельєфом і геологічними структурами, ендегенні та екзогенні чинники рельєфоутворення;
- Ознайомити з найновішими методами польових і лабораторних досліджень, у тому числі з лабораторно-експериментальними, надати інформацію про етапи польових досліджень та технічні засоби геоморфологічних досліджень.

Очікувані результати. Здобувач повинен:

Знати:

- Об'єкт і предмет геоморфології.
- Загальні відомості про рельєф.
- Поняття про форми і елементи та елементи форм рельєфу.
- Морфографію і морфометрію. Генезис і вік рельєфу.
- Рельєфоутворюючу роль тектонічних рухів земної кори.
- Складчасті та розривні порушення, вертикальні та горизонтальні рухи земної кори.
- Мегарельєф материків, платформ суходолу, розривних поясів і підводних окрайок суходолу.
- Мегарельєф геосінклінальних областей (перехідних зон).
- Рельєф ложа океану і серединно-океанічних хребтів.
- Екзогенні процеси рельєфоутворення.
- Структура і методи польових геоморфологічних досліджень.
- Геоморфологічне картографування.

Вміти:

- Розрізняти форми рельєфу різної складності на рівнинах та гірських умовах, на суходолі та на дні океану, на давніх та молодих платформах, в геосінклінальних областях, в ріфтових зонах;
- Визначати закономірності географічного розповсюдження форм рельєфу різних типів;
- Виконувати польову геоморфологічну зйомку (окомірну та інструментальну);
- Побудувати пересіки форм рельєфу на рівнинах та в гірських умовах;
- Побудувати графіки розповсюдження позитивних та негативних форм рельєфу на суходолі і на дні океану;
- Будувати геоморфологічні карти різних масштабів і різного призначення;
- Визначати генезис та вік рельєфу різними методами;
- Встановлювати зв'язок між сучасним рельєфом та екзогенними і ендегенними процесами;

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (40 години) та лабораторних занять (40 годин), організації самостійної роботи студентів (70 годин).

Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні - лекція, наочні - демонстрація карт, схем, зображень та практичні - робота з картографічними матеріалами, побудова профілів, карто метричні роботи, підготовка ілюстрацій.

Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники).

Самостійна робота студентів передбачає роботу з підручниками, науковими статтями, картографічними матеріалами, мережею Інтернет, підготовкою презентацій та доповідей.

Перелік тем (загальні блоки):

Змістовий модуль 1. Загальні положення геоморфології.

Тема 1. Об'єкт і предмет геоморфології. Загальні відомості про виникнення та розвиток геоморфології.

Тема 2. Загальні відомості про рельєф. Поняття про форми і елементи та елементи форм рельєфу. Морфографія і морфометрія. Генезис і вік рельєфу.

Тема 3. Фактори рельєфоутворення. Властивості гірських порід та їх вплив на рельєфоутворення. Рельєф і геологічні структури. Рельєф і клімат.

Змістовий модуль 2. Ендогенні рельєфоутворюючі процеси і форми рельєфу.

Тема 1. Рельєфоутворююча роль тектонічних рухів земної кори. Складчасті та розривні порушення, вертикальні та горизонтальні рухи земної кори.

Тема 2. Магматизм і рельєфоутворення.

Тема 3. Землетруси як фактор ендогенного рельєфоутворення.

Тема 4. Будова земної кори. Мегарельєф материків, платформ суходолу, розривних поясів і підводних окрайок суходолу.

Тема 5. Мегарельєф геосинклінальних областей (перехідних зон).

Тема 6. Рельєф ложа океану і серединно-океанічних хребтів.

Змістовий модуль 3. Екзогенні рельєфоутворюючі процеси і форми рельєфу.

Тема 1. Вивітрювання і рельєфоутворення.

Тема 2. Схили, схилі процеси та рельєф схилів.

Тема 3. Флювіальні процеси та форми рельєфу.

Тема 4. Карст і карстові форми рельєфу.

Тема 5. Гляціальні процеси і гляціальні форми рельєфу.

Тема 6. Рельєфоутворення в областях розповсюдження вічної мерзлоти.

Тема 7. Рельєфоутворююча дія вітру. Форми рельєфу аридних областей.

Тема 8. Берегові морські процеси і форми рельєфу.

Тема 9. Екзогенні процеси на підводному схилі та дні океану.

Тема 10. Біогенне рельєфоутворення і біогенні форми рельєфу. Антропогенний рельєф.

Змістовий модуль 4. Методи геоморфологічних досліджень.

Тема 1. Структура і методи польових геоморфологічних досліджень.

Тема 2. Геоморфологічні карти.

Рекомендована література:

1. Адаменко О.М., Рудько Г.І., Ковальчук І.П. Екологічна геоморфологія. Підручник. Івано-Франківськ: Факел, 2000. 411 с.
2. Выхованец Г.В. эоловый процес на морском берегу. Одесса: Астропринт, 2003. 368 с.
3. Ананьев Г.С., Симонов Ю.Г., Спиридонов А.И. Динамическая геоморфология. М.: Изд-во МГУ, 1992. 448 с.
4. Митропольський О.Ю., Іванік О.М. Морська геологія. К.: ВПЦ "Київський університет", 2016 . 480 с.
5. Райс Р.Дж. Основы геоморфологии. М.: Из-дво МГУ, 1980. 356 с.
6. Вахрушев Б.О., Ковальчук І.П., Комлев О.О., Кравчук Я.С., Палієнко Е.Т., Рудько Г.І., Стецюк В.В.. Рельєф України. Навчальний посібник. К.: Видавничий дім „Слово”, 2010. 688 с.
7. Рычагов Г.И. Общая геоморфология. М.: Наука, 2006. 416 с.
8. Шуйський Ю.Д. Типи берегів Світового океану. Одеса: Астропринт, 2000. 480 с.
9. Г.І. Рудько, О.М. Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д. Крочак. Геологія з основами геоморфології: Підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Чернівці: Букрек, 2010. 400 с
10. В.В. Стецюк, І.П.Ковальчук. Основы геоморфологии. К.: Вища школа, 2005. 495 с.
11. Щукин И.С. Общая геоморфология. Москва: Издательство МГУ, 1960. т. 1. 615 с.
12. Щукин И.С. Общая геоморфология. Москва: Издательство МГУ, 1964. т. 2. 564 с.
13. Щукин И.С. Общая геоморфология. Москва: Издательство МГУ, 1974. т. 3. 382 с.

Політика оцінювання.

- *Політика щодо дедлайнів та перескладання.* Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливості максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- *Політика щодо академічної доброчесності.* Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі навчання.
- *Політика щодо відвідування занять.* Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання за яку нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн форматі за погодженням із курівником курсу.

Поточний контроль

Поточний контроль																				Модульний контроль	Сума балів	
ЗМ 1			ЗМ 2						ЗМ 3										ЗМ 4			
1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2		
1	2	3	4	3	2	4	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	2	2	40	100

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. Іспит складає студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни, та під час опанування дисципліни набрав :0 і більше балів.

Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж мінімум для іспиту (60), допускається написання реферату за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна оцінка, або перескладення модульного контролю, за який отримана незадовільна оцінка.

Самостійна робота студентів: самостійна робота студентів складається з самостійного вивчення певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота студентів (СРС) контролюється у вигляді тестів, контрольних робіт, колоквіумів, звітів і конспектів. Питання з тем, які виділені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СРС містить завдання, які вимагають від студента систематичного самостійного виконання.